

פרוטוקול מס' 95

מישיבת ועדת העבודה והרווחה

יום שני, כ"ה בסיוון התשנ"ז (30 ביוני 1997), שעה 10:00

נכחו:

חברי הוועדה:

מקסים לוי - יו"ר
אפי אושעיה
תמר גוז'נסקי
יוסי כץ
סופה לנדבר
ענת מאור
יורי שטרן

מוזמנים:

משרד האוצר, אגף התקציבים	-	נטשה מיכאלוב
משרד הבריאות, כלכלן	-	דני בן-אורי
" " " " עו"ד	-	אילנה מיישר
משרד המשפטים	-	דן אורנשטיין
משרד העבודה והרווחה, לשכה משפטית	-	מיכאל אטלן
" " " " מנהלת האגף לשירות	-	מרים בר-גירא
הטיפול בזקן	-	
מנהל האגף לשירותים	-	חיים פוזנר
חברתיים ואישיים	-	
משרד התעבורה, סגן אגף תכנון וכלכלה	-	שלמה אליישר
" " " " לשכה משפטית	-	עמוס להבי
" " " " לשכה משפטית	-	מלי סיטון
המרכז לשלטון מקומי, מחלקה כלכלית	-	הדסה אלמוג
" " " " עו"ד	-	שרון הברמן
" " " " כלכלן	-	ששי שילה
ההסתדרות הכלכלית החדשה, עו"ד	-	גיל בר-סל
הסתדרות הגמלאים, יו"ר	-	גדעון בן-ישראל
" " " " רכז פעילות	-	ניסן הרפז
" " " " יו"ר סיעת הליכוד	-	יצחק כספית
יו"ר סיעת המפד"ל ואגודת ישראל	-	יואל שיפטן
רשות השידור, דובר	-	צבי לידור
" " " " מנהל הגביה	-	אבי כץ
" " " " משנה ליועמ"ש	-	כוכבה שלום
עיריית ירושלים, יועמ"ש	-	עשהאל אליאב
" " " " סגן גזבר	-	משה לוי
עיריית תל-אביב, ממונה על ההכנסות	-	שלמה ברזילי
" " " " סגן הממונה על ההכנסות	-	עדנה סבן

יועץ משפטי:

משה בוטון

ממלאת מקום מנהל הוועדה:

אסתר מימון

קצרנית:

1. הצעת חוק האזרחים הוותיקים (תיקון), התשנ"ז-1997 - של חברי הכנסת ענת מאור, אברהם הירשזון, עמנואל זיסמן, רענן כהן, יוסי כץ, מרינה סולודקין, אברהם שטרן
2. הצעת חוק האזרחים הוותיקים (תיקון - הנחות שונות), התשנ"ז-1997 - של חבר הכנסת רענן כהן
3. הצעת חוק האזרחים הוותיקים (תיקון), התשנ"ז-1997 - של קבוצת חברי כנסת

הצעת חוק האזרחים הוותיקים**מ"מ היו"ר אפי אושעיה:**

נתבקשתי על-ידי יושב ראש הוועדה, מקסים לוי, שיצא ללוויית אחיו של יושב ראש הכנסת, סעדיה תיכון ז"ל מחיפה, לנהל את הישיבה.

הנושא הוא הצעת חוק האזרחים הוותיקים. הצעת החוק באה לתקן עוולה שנגרמה בשלהי השנה שעברה, כאשר בוטלו הזכויות שניתנו לגימלאים. אבקש מחבר הכנסת יוסי כץ, שהיה יושב ראש ועדת העבודה והרווחה, כשהחוק אושר, ואחד המציעים של החוק החדש, שיציג את הנושא.

יוסי כץ:

הדיון היום הוא בבחינת נסיון שלנו לתקן את העוול שנעשה כלפי הגימלאים, כלפי האזרחים הוותיקים. אני, כתבר כנסת שהיה שותף ליוזמת החקיקה ולהעברתה בקריאה שנייה ושלישית, חשתי עצמי בוש ונכלם על המעשה שנעשה בחוק ההסדרים. אני שמח שחברי הכנסת שיושבים בקואליציה התעשתו וצירפו את חתימתם ליוזמת החקיקה החדשה, שנועדה לתקן את העוול.

ראוי לציין שהצעת החוק הזו מוגשת על-ידי חלק גדול מחברי הכנסת, כולל חברי הוועדה הזו. אין צורך לקרוא את השמות, כמובן, אבל כולם יודעים במה מדובר.

כאשר הממשלה יזמה את התיקון בחוק ההסדרים היא הביאה בעצם לביטול של חלקים נרחבים בחוק האזרחים הוותיקים, היא רוקנה אותו מתוכנו. אפילו נושאים שהוסדרו בחוק הועברו לצווים, שתלויים כמובן בשרירות לב או בשיקול דעת בלעדי של השרים. הם לא נותנים את הביטוי של הכבוד ושל ההערכה שאנחנו, חברי הכנסת הקודמת, מקיר אל קיר, ללא שום הבדל סיעה, נתנו, מתוך הערכה, לדור המייסד, לדור הוותיקים.

כמי שעמד מאחורי חקיקת החוק, אני יכול לומר שהיו בו פשרות. זה לא טוד שרצינו להעביר דברים נוספים: רצינו גם הנחה בכבלים, רצינו הנחות והסבות מסוגים אחרים, שהם חשובים לציבור האזרחים הוותיקים. אבל זו סיבה של פשרה.

אמיתי קודם למי שמוביל את המהלך הזה, שבלעדיו העסק לא היה זו, לגדעון בן-ישראל, חברי הטוב ויו"ר הסתדרות הגמלאים, שיש לי רצון, ואני משוכנע שאני מבטא גם את דעתו של אפי אושעיה, להכניס את ההנחה בכבלים להצעת החוק הזו ולהביא הסבות נוספות. אבל גזרנו על עצמנו מסלול מהיר של הצעת החוק הזו, תוך עמידה והקפדה על העתקה מדויקת של הצעת החוק כפי שעברה בקריאה שנייה ושלישית בפעם הקודמת.

אם הממשלה תנסה לשים מקלות ולטרפד את יוזמת החקיקה אני, באופן אישי, ואני משוכנע שגם חבריי, לא נהסס להוסיף הסבות להצעת החוק הזו. אני מקווה שהוועדה כולה תתאחד ותאשר את החוק לקראת הבאתו המהירה לקריאה ראשונה במליאת הכנסת. תודה רבה לכם.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

היות והנושא ברור והרצונות ברורים, אני מציע שנציג האוצר יציג את עמדתו. האם נציג האוצר נמצא כאן? - לא.

לפני שאני נותן לגדעון בן-ישראל לסכם, האם מישהו רוצה להעלות משהו?

ששי שילה:

אני מנהל המחלקה הכלכלית של מרכז השלטון המקומי. אנחנו צד לעניין, לפחות לגבי חלק מהצעת החוק, בכל מה שנוגע לתשלומי הארנונה והנחות בארנונה, אולי גם בנושא של הנחות למוסדות תרבות ואירועים, שנכנסו בהצעת החוק החדשה. בכל אופן, הנושא הקריטי הוא נושא הארנונה.

אני רוצה לומר לכם מראש - אנחנו לא נגד הצעת החוק, ושזה לא יתפרש כך. גם לא היינו נגדה בסיבוב הקודם, לפני שהחוק הזה בוטל על-ידי חוק ההסדרים. אבל צריך לזכור נקודה אחת מאוד חשובה. החוק הזה מטיל על הרשויות המקומיות נטל כספי אדיר, שנאמד בסדר גודל של 60 מליון שקלים בשנה, מעבר להנחות שניתנות היום לקשישים, וניתנות הנחות לקשישים בארנונות.

אציין לפרוטוקול שהיום הקשישים (גבר שמלאו לו 65 ואישה - 60), הזכאים להנחות, מקבלים הנחה בסדר גודל של 25% לגבי 100 המטרים ראשונים. מי שמקבל הבטחת הכנסה או קיצבת שארים או קיצבת תלויים זכאי בעצם ל-100% הנחה בארנונה, לפטור, למעשה, על 100 המטרים הראשונים.

הצעת החוק הזו היא יותר גורפת במובן הזה שגם אוכלוסיות קשישים חזקות זכאיות באופן אוטומטי, ללא מבחן הכנסה, להנחה בארנונה בשיעור יותר גבוה, הנחה של 30%. הבעיה שלנו היא בעיה תקציבית בגלל הנטל הנוסף.

אני רוצה לציין נקודה נוספת. בעקבות ההסכם האחרון שנחתם עם הממשלה, והוא מונח כאן לפניי, אני רוצה לצטט סעיף מתוך ההסכם הזה שאומר: "כל מטלה חדשה שתוטל על השלטון המקומי כתוצאה מחיקוק בהסכמי שכר ביוזמת הממשלה, או החלטת ממשלה הדורשת תוספת תקציב, יוסדר הנושא התקציבי במלואו. במסגרת זאת תיבחן האפשרות למימון ממשלתי. ואולם בהיעדר הסדר כאמור לא תבצע הרשות המקומית את המטלה החדשה... במידה ותהיה חקיקה ביוזמת הכנסת ינחה שר הפנים את הרשויות המקומיות כיצב לנהוג". אם תונח הצעת חוק שהממשלה לא תתמוך בה, אנחנו רואים אותה כהצעת חוק של הכנסת למעשה. בסופו של דבר, צריך לקבל הנחיה מאיין יבואו מקורות המימון, והחוק הזה חייב להיות מתקצב במלואו לרשויות המקומיות.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

ששי, האם זה נכון שבחוק הקודם היה הסכם שהאוצר ישפה את השלטון המקומי בגין - -

ששי שילה:

לא שיפה.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

בהכנה לקריאה שנייה ושלישית, אם האוצר לא יעשה את זה, נכניס את זה בהצעת החוק בצורה זו או אחרת.

אילנה מיישר:

אני ממשרד הבריאות. משרד הבריאות מתנגד להצעת החוק, לגבי מה שנוגע להנחה ברכישת תרופות. הסיבה לכך היא עניין תקציבי. הנטל הזה נופל על קופות החולים, ומצוקת קופות החולים טוכרת לכם. הקופות לא מקבלות שום שיפוי על ההפסד הזה של 50%.

בחוק ההסדרים תוקן חוק ביטוח בריאות ממלכתי. מי שמקבל גימלת הבטחת הכנסה כן משלם 50%, ומקבל את ההנחה, אבל לא כולם.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

באותה מידה שהחוק בא לתקן את המצב הזה, אנחנו לא רוצים שמישהו יציג תעודה של עני כדי לקבל את ההנחה.

האם מישהו נוסף רוצה לומר משהו?

עשהאל יהב:

אני מעיריית ירושלים. אנחנו לא מתנגדים להצעה, אבל כמו שאמר כאן חברי מהשלטון המקומי, יש שני דברים שנוגעים לרשויות המקומיות: ארנונה, והסעיף של דמי כניסה למופעים. אנחנו מבקשים מחברי הוועדה שבסעיף של התקצוב והמימון, סעיף 14 - בנוסח הקודם היה ברור שהאוצר משפה - שבנוסח שאתם תעבירו למליאה לאישור יהיה ברור, שהמקור התקציבי ימצא מהתקציב של המדינה.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

חברת הכנסת סופה לנדבר, בבקשה.

סופה לנדבר:

כאשר אישרתם את החוק בקריאה טרומית, הייתי בחוץ לארץ עם יו"ר הכנסת, ואני רוצה לומר מה שלא הספקתי לומר במליאה. החוק הזה הוא חוק טוב, הוא מצויין, ובעצם כל מדינה נמדדת ביחס שלה לקשישים. היחס לקבוצות מסויימות של אנשים הוא לא רק תעודת כבוד למדינה, אלא בזה המדינה נמדדת כשלטון דמוקרטי.

אני רוצה לספר כאן על סקר שעשינו בהתאחדות הארצית ליוצאי ברית המועצות. כאשר אנחנו מדברים על הטבות שונות לקשישים, אני רוצה לדבר רק על קשישים שמקבלים מהביטוח הלאומי הכנסה כל-כך מינימלית, כ-1900 ש"ח לזוג. אני מדברת על קשישים שהגיעו כעולים וגרים בדירות שכורות. היום, לשכור דירה הכי קטנה עולה 1500 ש"ח. זאת אומרת, אדם שמקבל מהמדינה איזו שהיא השתתפות של 800 ש"ח צריך לקחת מה-1900 ש"ח ביטוח לאומי שהוא מקבל ולהוסיף כדי להגיע לסכום של 1500 ש"ח. אחר-כך הוא צריך לשלם עבור: חשמל - 100 ש"ח, טלפון - 100 ש"ח, ארנונה - 100 ש"ח, מים - 50 ש"ח, גז - 50 ש"ח, אגרת טלוויזיה - 100 ש"ח, עיתונות - הכי מינימלית - 50 ש"ח, תרופות - 100 ש"ח, תחבורה - 100 ש"ח, ביטוח רפואי - 100 ש"ח. בעצם מה שנשאר לחודש לזוג כדי לחיות זה 250 ש"ח. זאת אומרת, 4 ש"ח ליום לאדם. זה מספיק ללחם ולחצי בקבוק מים מינרליים. המדינה צריכה לחשוב באיזו דרך לפצות את האנשים האלה.

בנוסף לחוק הזה, גם הגשתי הצעת חוק, אני חושבת שדיברנו כאן על החוק הזה, אבל נוסף לזה כאשר העלינו את שכר המינימום צריך להעלות גם את דמי הביטוח הלאומי לגבול של שכר המינימום. משום שאנשים קשישים, שלא עבדו כאן, אלא עבדו במדינה אחרת, והגיעו למדינה שמקבלים בה ביטוח לאומי, מקבלים סכום, שברור שהוא לא מספיק כדי לחיות ברמת חיים אלמנטרית. ואני חושבת שצריך לעשות הכל כדי שהקשישים יתו ברמה סבירה.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

חברת הכנסת מאור, בבקשה.

ענת מאור:

אדוני יו"ר הישיבה, ממלא מקום יו"ר הוועדה, אני רוצה לפנות לוועדה ולבקש לאשר את החוק הזה בהקדם ולהביאו לכלל סיום מהיר, ולקריאה שנייה ושלישית. אני רוצה להזכיר לחברי הוועדה - יושב כאן חבר הכנסת יוסי כץ, שהיה יו"ר הוועדה - החוק שהנחתי עם חברי כנסת נוספים הוא בדיוק החוק שבוסל בחוק ההסדרים. אנחנו עבדנו במשך שנתיים על החוק הזה.

אדוני היו"ר, הכנסת, למען כבודה, למען הדר הגימלאים, שהם ראויים לו, ואין כאן שום טובה, ולמען כבוד מעמד הכנסת מול הממשלה, שבמחיי יד ביטלה בחוק ההסדרים חוק שלנו - הכנסת צריכה פשוט להחזיר את הגלגל אל מקומו, לאחור. אדוני היו"ר, לא נאפשר לממשלה לפעול ב"שיטת העז".

אני רוצה להזכיר שוועדת העבודה והרווחה היתה צריכה עכשיו לדון איך מקדמים את הגימלאים בצמצום תור האשפוז, איך מקדמים את הנשים הגימלאיות בבעיית פערי הפנסיה הנוראיים, ולא לדון עכשיו על הבסיס, ולא להחזיר אותנו לאחור. את הגזל שנלקח ב"שיטת העז" צריך להחזיר בחקיקה לפי הנוהל, ולהמשיך לקדם את הצרכים האמיתיים של הגימלאים, כי החוק עונה רק על חלק מהם: על הארנונה, תחבורה, טלוויזיה, תרבות. אני לא רוצה לחזור על כל הנימוקים, הכל נאמר.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

תודה רבה. יו"ר הסתדרות הגימלאים, בבקשה.

גדעון בן-ישראל:

אצלנו בהסתדרות הגימלאים יש אחדות מקיר לקיר, והתמיכה בנושאים שלנו אינה נקבעת על-פי קואליציה ואופוזיציה. כולנו קואליציה אחת לקידום נושא הגימלאים. אני רוצה להודות לוועדה וליו"ר הוועדה, שהיום נבצר ממנו להיות איתנו, על-כך שהדיון מתקיים מיד לאחר קבלת ההצעה בקריאה טרומית במליאה. זה מראה על החשיבות שמייחסים להסדרת הנושא.

לא באנו בתביעות חדשות, שהן דרושות ולגיטימיות. אני אזכיר למשל את נושא התרופות, לא רק למקבלי השלמת הכנסה, אלא בכלל. נושא התרופות הוא נושא רגיש ובעייתי מאוד לגימלאים. לא באנו לדבר על טלפון במיכסה מסויימת במקרים קשים או על חשמל

במקרים קשים, אנחנו באנו לבקש דבר אחד - ויש בעיות רבות - אבל יחד עם חברי הכנסת, 23 במספר, מכל המפלגות, ביקשנו לתקן את העוול שנגרם.

הנקודה המרכזית היא בראש ובראשונה לא כספית, אלא האמון שבין הכנסת לבין ציבור הגימלאים. לא יעלה על הדעת שבפברואר יקבלו פה אחד את כל ההצעות שהיו ובדצמבר ישללו חלק גדול מהדברים שנתקבלו. זה מעורר בקרב גימלאים דביס את ההרגשה, שהנה, כשיש בחירות, מנצלים את העניין ונותנים לגימלאים זכויות, ורק הסתיימו הבחירות, עוד בטרם יבשה הדיו, כבר שוללים חלק גדול מאוד מההנחות. לכן הבעיה בעיקרה היא לא בעיה כספית, היא קודם כל בעיה של החזרת האמון. הכנסת, על כל מפלגותיה, חייבת להחזיר לגימלאים את האמון בשלטון בישראל, אחרת הם יחיו במין חרדה ששום דבר כבר לא בטוח. אם את זה שוללים, מחר ישללו מהם את הפנסיה, ומחרתיים ישללו דבר אחר. הלא זו השאלה המרכזית - הרגשת היציבות הנפשית של הגמלאים.

לגוון של עניין. ראשית, לא הבנתי את עניין מקבלי השלמת הכנסה בתרופות, כי זה קיים גם היום. לא הבנתי את השוני. אנחנו רק רוצים שהסעיף הזה יהיה בחוק. בכלל, קרה דבר מוזר, את נושא התחבורה הציבורית נתנו בסוף, אבל הוציאו אותו מהחוק והעבירו לצו הפיקוח, וכל גימלאי יחשוש שאולי שר האוצר יחליט פתאום מחר לבטל זאת.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

זו החלטה אדמיניסטרטיבית.

גדעון בן-ישראל:

אדמיניסטרטיבית גרידא. כלומר, הבעיה היא כבר לא רק שאלה של כסף, אלא הזלזול הזה. לכן אנחנו אומרים, קודם כל יש להחזיר לחוק את הנושא של התחבורה הציבורית על מנת שאי אפשר יהיה בשרירות לב לבטל אותו, ולרוב גם לא שר אחראי על כך, אלא איזה שהוא פקיד. כבר ראינו בתחילת העניין שפקיד התחכם וכבר יצרו אווירה כללית של חוסר בטחון וחרדה. יש להחזיר את העניין לחוק, שיהיה מסודר.

לגבי העניין הכספי. כל הסעיפים הנוספים לא מגיעים אפילו ל-100 מליון ש"ח, וזה נבדק אז, כשהיינו אצל שר האוצר. הוא חלק על זה ושלה את המומחים שלו, והם חזרו ואישרו שבזה מדובר.

גם לא הבנתי את עניין הרשויות המקומיות, מדובר ב-5% בסך הכל, לא מדובר ב-30%.

ששי שילה:

אתה טועה.

גדעון בן-ישראל:

כל הרשויות המקומיות מכבדות את ה-25% ללא יוצא מן הכלל.

ששי שילה:

אבל מי שלא מקבל קיצבת זיקנה, לא מקבל גם את ה-25%, את זה אתה לא אומר.

גדעון בן-ישראל:

יש בזה הגזמה רבה, מפני שמדובר בסך הכל על 5%, אולי על עוד קצת, אבל לדבר על 60% זו הגזמה אדירה, אני לא יודע למה היא דרושה. מבחינתנו אין שום בעיה שאוצר המדינה יהיה אחראי לזה. אני לא רוצה ליצור מלחמת מעמדות של שוטים, מפני שלנו יש בעניין הזה אותו אינטרס - לקדם את ציבור הגמלאים. מבחינתנו, שתקציב המדינה יכסה את זה, אנחנו לא רוצים להטיל עומס על העיריות בעניין הזה.

קיימת בעיית אגרת הסלוויזיה, שאתם יודעים מה המשמעות שלה לגמלאים.

בעניין תרבות הפנאי. אם אנחנו נצליח להוציא קצת גימלאים מהבית על מנת שילכו לתיאטרון, לפאר - הרי הם ספונים בבית, הם לא יוצאים מהבית - בזה היינו עושים דבר חשוב מאוד. וכל הסכומים הם סכומים שונים, שנותנים להם בכל מיני "מעשי חסד". נותנים להם הנחות, ולא נותנים אותן בזכות.

הדבר החשוב ביותר בחוק הזה הוא שנותנים בזכות ולא בחסד. כלומר, לראשונה יש חוק שהחברה הישראלית באמצעות הכנסת נתנה בו אות כבוד והוקרה לוותיקים, ואמרה להם: "אתם ראויים בזכות כל התרומה הייחודית שלכם, לכן תקבלו הקלות מסויימות בזכות", כפי שכתוב בקווי היסוד של הממשלה: "זכות היתר של ציבור הגמלאים", כך כתוב בקווי היסוד.

החוק הזה הוא מימוש "זכות היתר" שנמצאת בקווי היסוד של הממשלה. לכן מאוד היינו מעריכים אם הוועדה תחליט היום להעביר את הצעות החוק לקריאה ראשונה, על מנת שנחסוך זמן, שלא יתקיים הדיון פעמיים, ומיד אחרי שתסתיים הקריאה הראשונה יהיה דיון לקראת הקריאה השנייה, שאז יהיה מקום לקיים דיונים בעניין הזה. עיקר משאלתנו היא שעוד במושב הזה, לפני שבא תקציב המדינה על כל הכרוך בזה, שבמושב הקיץ החוק הזה יתקבל בכל שלוש הקריאות, ונדע שתיקנו עוול גדול לציבור הגמלאים.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

בשעה 10:00, כשפתחתי את הישיבה שאלתי מי רוצה לדבר, ומי שהיה קיבל את רשות הדיבור, ועכשיו הייתי צריך לנעול את הישיבה. היועץ המשפטי של הוועדה שיכנע אותי שזה לא יאה ולא נאה. אנשים איחרו 10 דקות, ולא צריך להעניש אותם. חיכו כאן 5 חברי כנסת בזמן ונציגי המשרדים יכלו גם הם להגיע בזמן. אבל מפאת חשיבות הנושא, אולי בכל זאת אנחנו ניתן לנציגי המשרדים לומר משהו, בכדי שנמצה את הדיון הזה עד כמה שאפשר. לפני זה חבר הכנסת שטרן ידבר.

יורי שטרן:

תמכתי מהתחלה בהישארות החוק. הסתדרות הגמלאים יודעת את זה. גם ניסיתי, בהתכתבות עם שר האוצר לפני ההצבעה על התקציב, לפחות להחזיר למסגרת החוק את אותן ההנחות שפוזרו בין המשרדים, ואני גם חתום על אחת ההצעות. יחד עם זאת, דציתי היום לפנות אליכם, להסתדרות הגמלאים, בקריאה נרגשת. נכון להיום, ברגע זה, מתמוססים עשרות משקי בית של קשישים עניים, בעקבות עליית השער היציג של הדולר. חלק גדול מהפנסיונרים הם עולים, וחלק לא עולים, והם צריכים להוסיף כמה מאות שקלים שאין להם. יש לי חישוב של גברת אחת שנשאר לה למחיה, לפני עליית השער, כ-150 ש"ח לחודש.

אנחנו מדברים עכשיו על הרחבת ההנחות לציבורים, שבכל זאת, בחלקם הגדול, הם ציבורים שיכולים לשאת את העלות המלאה של הדברים האלה. ולכן הבקשה שלי והקריאה שלי, עם כל התמיכה החד משמעית שלי בכך שזכויות הגמלאים תהיינה זכויות מעוגנות בחוק ולא ניתנות לשום שרירות לב או החלטה אדמיניסטרטיבית כלשהי, עם כל זה אני מבקש להקפיד את הדיונים שלנו על החוק הזה, וקודם כל לקרוא לממשלה לנקוט בצעדים - - -

ענת מאור:

חבר הכנסת שטרן, האם אתה מאמין שהממשלה הזאת תעשה משהו? הרי אטימות הלב היא - - -

יורי שטרן:

עזבי זאת, סליחה.

ענת מאור:

אני מדברת על העניין החברתי.

יורי שטרן:

אני מבקש לקבל את תמיכתכם פה אחד, אפילו שתמורת הקפאת הדיונים על החוק הזה, ייעשו צעדי חירום דחופים לפיצוי אותן השכבות החלשות שתלויות היום בסבסוד של שכר דירה והשתתפות הממשלה בשכר דירה, והסבסוד הזה חייב לפצות קודם כל על עליית השער היציג. למען האמת הדבר הזה הוקפא כבר כמה שנים, והוא מפגר חודש אחרי חודש אחרי עליית שכר הדירה במשק.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

תודה רבה. מר כספית, בבקשה.

יצחק כספית:

היות ואני לא רואה אף חבר ליכוד שמתתף כאן בוועדה, אני רואה חובה לעצמי להבהיר, שאני רואה את המהלך הזה של חוק ההסדרים בנושא הגימלאים כירייה ברגל של קברניטי הליכוד, שתמכו בהעברת חוק ההסדרים בסעיף הזה. גם לשיטתם, הם גורמים לעצמם נזק פוליטי כבד ביותר. אבל מחריש עמוק, שעשיתי בין חברי הליכוד בסיעה, הבנתי שרובם ככולם תומכים דווקא בהחזרת הגזילה הזו. ואכן, בהצבעה שהיתה, 62 תמכו, ולא הופיע אף אחד והתנגד. כך שאני רואה שהמאבק לא צפוי להיות קשה, ועטרה תחזור ליושנה.

יורי שטרן:

אני מבקש להתייחס למה שביקשתי.

גדעון בן-ישראל:

מה שחשוב כאן זה להחזיר את האמון לגימלאים, יש משבר אמון, לכן לא הצענו דברים נוספים, אלא רק מה שהיה.

יואל שיפטן:

ברשותכם, שלוש הערות קצרות. לפי מיטב ידיעתי חלק ניכר מחוקי הרווחה של מדינת ישראל הם בעצם רק חוקי מסגרת. הסעיף העיקרי אומר שהשר יתקין תקנות. וזה מסביר מדוע חלק ניכר מחוקי הרווחה עברו לפחות שתי כנסות, ולפחות שתי ממשלות. לא היה שום יסוד שמישהו יחשוב בליבו שפה היה איזה עיתוי מיוחד. זה היה תהליך טבעי, שחוק רווחה עובר יותר מכנסת אחת, יותר מממשלה אחת, ואושר על-ידי הבית כולו, ואף אחד לא היה צריך לחשוש מפאת העיתוי שהיה, ועל-ידי כך להקל ראש.

הערה שנייה. בכל מדינה מתוקנת, כשרוצים לממש איזה ערך חברתי, המטרה היא לעגן אותו בחוק. אני חושב שזה היה תקדים רע מאוד להחזיר נושא חברתי מעיגון בחוק להסדרים אדמיניסטרטיביים. לדעתי, אסור להשאיר תקדים כזה כעובדה במציאות. וצריך ללמוד לקח, שאם נושא חברתי הגיע מהסדרים אדמיניסטרטיביים לעיגון לא יעלה על הדעת להחזיר אותו מעיגון בחוק להסדרים אדמיניסטרטיביים.

דבר שלישי. פועל לרעתנו שיש גם פוליטיקאים וגם אנשי משרדים שסוגים ודנים על הנושא שלנו מבחינה פיסקלית ולא מבחינה כלכלית-חברתית. כשמדברים על נושא הקשישים ומעמד החוקי, מגיע לנו ומגיע לנושא שלא ידונו על-כך מבחינה פיסקלית, אלא מבחינה כלכלית, ואז העניינים נראים הרבה יותר לטובתנו, כפי שראינו זאת בשעתו. לאור הדברים האלה גם אין מקום לשוט עיכוב כדי לתת עדיפות מדומה לנושא אחר.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

תודה רבה. נציג משרד העבודה, האם אתה רוצה לומר משהו?

מיכאל אטלן:

אין לנו מה לומר.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

משרד החינוך? - אין.

משרד האוצר?

נסשה מיכאלוב:

החוק הזה, אני מבינה את כל מה שנאמר כאן לגבי הכבוד לקשישים המגיע בזכות ולא בחסד, אבל מדובר כאן לא רק בכבוד. הכבוד הזה בסופו של דבר מיתרגם לכסף. לכבוד הזה יש ביטוי כספי, וביטוי כספי לא קטן.

רענן כהן:

חוצפה להביע את הדברים כך.

נסשה מיכאלוב:

אני לא אחראית על ההסכמים.

ענת מאור:

זה לא היא, זה השר הממונה עליה.

רענו כהן:

איזה נימוק מסומסס יש לאוצר.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

אני מבקש סליחה בשם הוועדה. חבר הכנסת כהן רגיש לעניין ולכן הוא מתפרץ. אני מבקש לא להפריע לה לומר את דבריה.

נסשה מיכאלוב:

אני רוצה להדגיש שבאמת החוק הזה שעולה הרבה כסף למדינה - - -

תמר גוז'נסקי:

כמה הרבה?

נסשה מיכאלוב:

כבר אני ניגשת לזה. החוק הזה באמת מתייחס לאוכלוסיות יותר חזקות יחסית. לאוכלוסיות החלשות יותר ניתן מענה, והדברים שהתייחסו לאוכלוסיות החלשות, כזכור, לא בוטלו.

אני אגש לעלויות. נושא רשות השידור, מתן הנחות לקשישים של 50%, כפי שהחוק מציע, מוערך בכ-50 מליון שקל לשנה. מתן הנחות בארנונה של 30% - - -

רענו כהן:

5%. אני מכיר את החוק יותר מדי טוב.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

אני מבקש לא להפריע לנציגת האוצר להציג את הנתונים לפי ראות עיניה. תהיה לך אחר כך זכות דיבור ותוכל לומר מה שאתה רוצה.

רענו כהן:

סליחה, אני מתנצל.

נסשה מיכאלוב:

לגבי ארנונה, כמו שאמרתי, בשנה שעברה הוערכה עלות של ההנחה של 30% ב-60 מליון שקל. והשנה, עם כל העליות בארנונה, אנחנו מעריכים שזה עלול להגיע לכ-70 מליון שקל. ואילו הנחות במקומות בידור: תיאטראות, קונצרטים, גנים לאומיים וכד' - אנחנו מעריכים את העלות הזאת בכ-15 מליון ש"ח, והדבר הזה כרוך בהסדרים מאוד מסובכים, מורכבים ומיותרים עם כל הגופים שמפעילים את העניין הזה. למעשה, היום, אם גוף מסויים נותן הנחה לקשיש, זה על חשבוננו ואחריותו. ברגע שזה נכנס לחוק, האחריות עוברת לאוצר המדינה, ואז זה עולה כסף, כאשר בעצם הדבר הזה לא היה צריך לעלות.

משה בוטון:

יש עוד תחומים, תרופות ותחבורה ציבורית.

נסשה מיכאלוב:

תרופות ותחבורה ציבורית - אין לסעיפים האלה עלות תקציבית. התרופות זה כבר קיים, זה חלק מחוק ביטוח בריאות ממלכתי, ולכן אין לסעיף הזה עלות. אנחנו מבקשים שהעניין הזה יישאר בחוק ביטוח בריאות ממלכתי, כי שם מקומו של הסעיף.

סופה לנדבר:

מה זה קיים, מקבלים הכל חינם?

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

.50%

דני בן-אורי:

לגבי תרופות זה לא נכון.

משה בוטון:

מה לגבי תחבורה?

נסשה מיכאלוב:

לתחבורה אין עלות תקציבית. היום העניין הזה כבר מתקיים על-פי פיקוח של שר התחבורה.

משה בוטון:

כמה זה עולה עכשיו?

נסשה מיכאלוב:

אין לי נתונים לגבי זה. כרגע ההוראה בחוק לא מוסיפה ולא גורעת. אנחנו מבקשים שלא לחוקק את זה, מכיוון שאנחנו מבקשים שהעניין הזה ייקבע במסגרת של מדיניות הממשלה.

דן אודנשטיין:

ידוע שיש החלטה של ועדת שרים שמתנגדת להצעות האלה מהטעמים המקצועיים של משרד האוצר. אני חושב שלמשרד התחבורה יש התנגדות. אני לא מצביע על התנגדות משפטית של משרד המשפטים. הטעמים הם של משרדים אחרים.

כוכבה שלום:

אני מרשות השידור. בחוק יש סעיף המימון. אם אמנס האוצר משלם - כמו שאני יכולה להבין את רוח החוק ולשונו - את מלוא המימון, שזה יעלה לרשות השידור, אז אין לנו בעיה.

הערה שנייה. זה לא מופיע כאן, אולי בשלב יותר מאוחר ואולי כאן, אין כאן סעיף תחילה. זה צריך להיות לפחות בשנת הכספים הבאה, ולא באמצע שנת הכספים, כי אנחנו מתוקצבים אחרת, ויש עם זה בעיה. כלומר, סעיף התחילה צריך להיות משנת 1999.

הערה שלישית. זה לא כל-כך נוגע לנו, אבל אני רואה, שיש כאן סתירה בין דברי ההסבר לבין האמור בחוק. מדובר כאן על דמי מינוי לסלויזיה בכבלים, ולא דאיתי את זה בחוק.

רענן כהן:

מה שמנחה זה החוק ולא דברי ההסבר.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

ניקח את זה לתשומת לבנו. תודה רבה.

מר שילה מהשלטון המקומי ביקש לתקן משהו, אז בבקשה.

ששי שילה:

אני גם מבקש לתת את רשות הדיבור לנציג עיריית תל-אביב, הממונה על ההכנסות של עיריית תל-אביב.

היום החוק מחייב לתת הנחה בשיעור של 25% לקשישים מקבלי קיצבת זיקנה בלבד, וזאת עד 25%. קיצבת זיקנה ניתנת על-פי מבחן ההכנסה שעושה הביטוח הלאומי. זאת אומרת, אין כאן החלטה גורפת, שכל אחד ואחד מקבל קיצבת זיקנה. את זה אתם יודעים, ואני לא מחדש לכם, ולכן לא כל קשיש שמגיע לגיל 65 או אישה שמגיע לגיל 60 מקבלים אוטומטית הנחה של 25%. לכן העניין של 25%, יש קשישים שיקבלו - אגב, הגזברים שדיברתי איתם החזירו באמצע שנה שעברה בכפר שמריהו לקשישים - - -

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

סליחה, אתה רצית לתקן הערה שנשמעה קודם. תתקן ותסיים.

ששי שילה:

אמרתי מלכתחילה שאנחנו לא מתנגדים לחוק. באו ותקפו אותנו על נושא העלויות.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

אני מודה לך מאוד. חברת הכנסת גוֹז'נסקי, בבקשה.

תמר גוֹז'נסקי:

אני מודעת לכך שיש הערות לגבי העובדה שלא כל הקשישים נמצאים באותו מצב כלכלי, את זה אנחנו יודעים. יש קשישים שבאמת מצבם חמור ביותר והם מתחת לקו העוני. ישנם כמובן גימלאים שהם לא מתחת לקו העוני. אבל בכל מקרה מערכת הבטחון הסוציאלית במדינת ישראל גורמת לכך שמי שיוצא לפנסיה, גם אם משכורתו לפני הפנסיה היתה סבירה, בשל צורת החישוב של הפנסיה לגבי רוב הפנסיונרים, יש אצלו ירידה דרסטית ברמת החיים. לכן, נכון שיש הבדל, יש כאלה שיש להם פנסיה ויש כאלה שאין להם פנסיה, יש כאלה שיש להם פנסיה גבוהה, ויש כאלה שיש להם פנסיה של 200 ש"ח לחודש וכד'. אבל אם אנחנו מבינים שאדם שמגיע לגיל הזה, צרכיו האישיים גדלים בשל מחלות וסיבות אחרות, אצלו, בשל המערכת הלא מתוקנת, הגרועה, שבה ניתנת הפנסיה, ישנה ירידה דרסטית ברמת החיים.

בזה שאנחנו נותנים את ההנחות האלה גם לפנסיונרים שיש להם, נגיד, פנסיה סבירה במונחים ישראליים, אנחנו בעצם מתקנים עוול מסויים שאנחנו עושים במערכות אחרות לאותם פנסיונרים. פנסיונר שמגיע לגיל פנסיה, ואין לו יותר רכב למשל, לאחר שהוא היה רגיל 30 שנה לנסוע ברכב, ועכשיו הוא צריך להסתל באוטובוסים, מה רע בכך שניתן לו קצת הנחה בתחבורה הציבורית? מה האסון הגדול? לכן אני מציעה לאמץ את החוק.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

חבר הכנסת כהן אחרון, לפני שהיועץ המשפטי יסכם מטעם הוועדה.

רענן כהן:

אדוני היו"ר, אין חוק שאני מרגיש כל-כך מחוייב להצביע בעדו, אין חוק שאני להוט להביא ליישומו כמו החוק הזה. זה חוק צודק, זה חוק אמיתי. מי שלא הצביע בעדו הוא פשוט מתעלם מדברים חשובים ביותר. לכן אני קורא לכולם להצביע בעד החוק הזה, נלך עם החוק הזה, נעביר אותו פה אחד, ונביא כבוד לאותם אנשים שחינכו אותנו. תודה.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

בבקשה גיל בר-סל, שכחתי קודם לתת לו רשות דיבור.

גיל בר-סל:

אני לא רוצה להאריך או לגזול מזמנכם, אז אני אומר, שההסתדרות תומכת בפה מלא בהצעת החוק ומצטרפת לנימוקים של מר בן-ישראל.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

תודה רבה. אני מבקש מהיועץ המשפטי של הוועדה, עו"ד בוטון, לסכם.

משה בוטון:

יו"ר הוועדה ואני ישבנו כדי לדון איך להתקדם עם החוק. קודם כל, אני מציע לוועדה לאחד את שלוש הצעות החוק: הצעת החוק של ענת מאור ואחרים, הצעת החוק של רענן כהן והצעת החוק של מקסים לוי ואחרים.

מ"מ היו"ר אפי אושעיה:

אנחנו מציעים את שלוש הצעות כמיקשה אחת לקריאה ראשונה.

משה בוטון:

נושא שני שאני מבקש לו את אישור הוועדה. זה שינוי טכני, לתקן את ההוראות שבחוק ההסדרים במשק המדינה שביטלו את החוק הזה.

נושא שלישי - - -

(מקסים לוי נכנס)

משה בוטון:

הנושא השלישי הוא בעל חשיבות משפטית וקונסטיטוציונית יותר. ניסינו להתמודד עם הבעיה מה לעשות כדי שהחוק הזה שוב לא יעמוד כך שבדצמבר, בוועדת הכספים, בחוק ההסדרים, יחזרו על אותו דבר ויבטלו שוב את החוק הזה. אז הוצע, ואני מציע את זה לוועדה בשם היו"ר הקודם, לשריין את החוק. זאת אומרת, שהחוק הזה לא ישונה באופן שיהיה בו כדי לגרוע מהזכויות, אלא ברוב של חברי הכנסת. אפשר יהיה לשנות אותו רק אם חוק ההסדרים במשק המדינה יתקבל ברוב של חברי כנסת, ואני מציע שזה יהיה בשלוש הקריאות, גם בקריאה הראשונה, גם בקריאה השנייה וגם בקריאה השלישית. הוועדה צריכה להצביע על זה.

רענן כהן:

במילים אחרות - 61.

משה בוטון:

זה דבר שכמעט אין לו תקדים בחקיקה. זה דבר שמופיע רק בחוקי היסוד ובחוק השקעות על נכסי הציבור שוועדת הכספים חוקקה. שכדי לשנות אותו צריך רוב של 61 חברי כנסת. יש כאן קצת בעיה משפטית, אבל התייעצתי עם היועצים המשפטיים בכנסת והגענו למסקנה, שהיות וזה חוק בעל משמעות חברתית מזדגה ראשונה, בנסיבות העניין, זה לא יהיה בלתי סביר לקבוע שהחוק ישונה, אם בכלל, רק על-ידי רוב של חברי כנסת, כאשר הוא בא לגרוע מהזכויות. ועל זה צריך להחליט בוועדה.

אפי אושעיה:

אדוני יו"ר הוועדה, על-פי הנחיותיך הישיבה למעשה סוכמה, ומחכים לדברי הסיכום שלך ולהצבעה. מיצינו את הדיון והכנת החוק.

היו"ר מקסים לוי:

אני מאוד חושש מבחינת המינוח של רוב, שלא יוכלו להפיל את הצעת החוק הזאת. אני מציע שהנושא הזה ייבדק מבחינה משפטית גרידא.

משה בוטון:

בדקנו את זה בכנסת, ולנו אין בעיה עם זה. אנחנו בסך הכל הולכים לקריאה ראשונה. אם נקבל חוות דעת משפטיות אחרות אפשר יהיה לשנות זאת.

רענו כהן:

אני פונה אליך, מקסים לוי, הייתי מבקש מאוד, אם אפשר יהיה, שהחוק הזה יעלה לקריאה ראשונה עוד השבוע, וכבר במושב הזה, לפני היציאה לפגרה, נוכל להביאו לקריאה שנייה ושלישית.

הי"ר מקסים לוי:

אתה לא צריך לשכנע אותי.

יואל שיפטן:

אני חוזר על דברים שאמרתי לפני שהגעת (מקסים לוי), הייתי מציע שנושא חברתי שהגיע לעיגון בחוק לא יוחזר להסדר אדמיניסטרטיבי, אלא ברוב של 70 קול.

הי"ר מקסים לוי:

כולנו דשנו בשאלות האלה, והחוק הזה לא חדש. אני מניח שבחוק ההסדרים תוכל להיות סיטואציה אחרת, שבכלל אף חוק לא יעבור, משום שהדבר הזה מעיק על חוקים חברתיים אחרים. וזה, במקום דיונים, במקום שמיעת הציבורים הגדולים שיש להם אינטרסים לחוק, שלא נשמעים בחוק ההסדרים. זה התהליך של רמיסת החוקים האלה על-ידי חוק ההסדרים.

צריך לומר לפרוטוקול, שבושה וחרפה היתה לממשלה להוריד את החוק אז, שפגע באחד היסודות, בהערכה של האנשים שיושבים כאן בכנסת, או של כל ממשלות ישראל, של החברה לאותם האנשים שבאו אל הארץ הזאת, גידלו ילדים, זבנו את הארץ. זו בושה וחרפה שהממשלה, שאני יושב בה בקואליציה, הולכת ומעקרת את החוק הזה. אני שמח מאוד שהחוק הזה עובר, ואני חושב שבלתי החוק הזה עבר פה אחד.

משה בוטון:

אדוני הי"ר, עלתה פה שאלה של התחילה, היות וגם הרשויות המקומיות כבר גבו ארנונה בכל מיני הסדרים, וגם רשות השידור וכו'. אני מציע שייאמר לפרוטוקול, שאנחנו לא מתעלמים מהנושא של התחילה, אבל נדון בו לקראת ההכנה של הצעת החוק לקריאה שנייה ושלישית, כי אפשר להכניס את החוק הזה בלי הוראות מעבר והוראות תחילה.

הי"ר מקסים לוי:

אני רוצה להזכיר לך שבועדת הכספים, בחוק ההסדרים, היה הסכם לסייעת גשר, וחתום עליו ראש הממשלה, שנושא האגרה ונושא הארנונה יבואו לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה, והדבר הזה לא נעשה. אני מציע שהנושא של התחילה יבוא לדיון.

אני בהחלט סברתי שהיום צריך לקיים את הישיבה ולאשר את הנושא, ואני מניח שבקריאה שנייה ושלישית, עוד בסרס יציאתנו לפגרה, החוק הזה יעבור.

דן אורנשטיין:

הערה אחת רק לעניין של השריון. ההצעה הזאת הועלת לראשונה עכשיו, וזה באמת תקדימי בחקיקה, וזה לא נבדק מטעם היועץ המשפטי לממשלה. נצטרך להתייחס לזה במהלך הדיונים.

הי"ר מקסים לוי:

בהחלט.

מיכאל אטלן:

עניין התחילה יש לו גם היבט לטובת אוכלוסיית הוותיקים. מהנסיון של הפעלת החוק בפעם הקודמת ראינו ש כיוון שלא לקחנו בחשבון שאנחנו מפעילים נורמה חדשה באמצע שנת התקציב של הרשויות המקומיות ושל רשות השידור, נוצרו עיכובים. ובסופו של דבר, זה רק בילבל את אוכלוסיית הוותיקים שהציפו את המשרד בפניות. עדיף לדחות בכמה חודשים, אבל שהכל יהיה משומן ושיתחיל בזמן.

יורי שטרן:

אמרתי בדיון שאני מאוד תומך בחוק הזה. אני חושב שהמצב היום בעקבות עליית שכר הדירה ובגלל עליית הדולר בשיעור כל-כך קסטרופלי, שחוסר התייחסות שלנו, גם של התאחדות הגימלאים פה בישיבה הזאת, מביא לכך שאני אמנע בהצבעה.

היו"ר מקסיס לוי:

מי בעד הצעת החוק? - 6 בעד הצעת החוק.

מי נגד? - אף אחד

מי נמנע? - יורי שטרן.

תודה רבה.

הישיבה ננעלה בשעה 10:50